

RAAP-NOTITIE 300

Plangebied De Kiefte IV

Gemeente Eibergen

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Eibergen

Project: archeologisch onderzoek plangebied De Kieftte IV (gemeente Eibergen)

Titel: Plangebied De Kieftte IV, gemeente Eibergen; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: april 2003

Auteur: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\EIKI\N0300-EIKI.qxd

Projectcode: EIKI

Projectleider: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Projectmedewerker: ing. F.R.P.M. Miedema

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. H.F.A. Haarhuis

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Eibergen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 12 februari 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de geplande uitbreiding van bedrijventerrein De Kieftte te Eibergen (gemeente Eibergen). Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, indien mogelijk en relevant, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Onderhavig plangebied (bedrijventerrein De Kieftte IV) ligt op de relatief hooggelegen plateau-achtige terrasrest die zich tussen Eibergen en Groenlo uitstrekt. Het plangebied kenmerkt zich door een zandige, grindrijke ondergrond. De natuurlijke bodems zijn beek- en gooreerdgronden en veldpodzolen met een hoge grondwaterstand. In het noordoosten van het plangebied bevindt zich een kleine dekzandwielving met een lage grondwaterstand.

In het plangebied zijn voor zover bekend nog nooit archeologische vondsten gedaan. De omgeving is echter rijk aan archeologische resten. Op basis van de bodemgesteldheid geldt voor het grootste deel van het plangebied een lage archeologische verwachting. Voor de dekzandwielving geldt een middelmatige archeologische verwachting.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Eibergen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 12 februari 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de geplande uitbreiding van bedrijventerrein De Kieftte te Eibergen (gemeente Eibergen). Het betreft plangebied De Kieftte IV. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van dit onderzoek was het opsporen van deze resten en (indien mogelijk) een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied ligt direct ten zuiden van de bebouwde kom van Eibergen (figuur 1). Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 12 ha en ligt in het gebied tussen de Hupselse Dwarsweg, de Wesselsdijk, de spoordijk van de voormalige smalspoorlijn Eibergen-Groenlo en het bestaande bedrijventerrein De Kieftte. Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 34G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 240.600/456.300. Ten tijde van het onderzoek was het gebied in gebruik als grasland en akker. Voor het plangebied geldt een lage tot middelmatige archeologische verwachting voor archeologische resten uit alle perioden (zie § 2.2).

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Onderhavig onderzoek bestond uit een beknopt bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een verkennend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het *Handboek ROB-specificaties* (Brinkkemper e.a., 1998) en (waar mogelijk) conform de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCheologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt op de relatief hooggelegen plateau-achtige terrasrest die zich tussen Eibergen en Groenlo uitstrekt (Kleinsman & Ten Cate, 1979: code 5F4). Deze terrasrest bestaat uit midden-pleistocene afzettingen van de Rijn: grinden en sterk grindhoudende zanden van de Formatie van Sterksel (Van den Berg e.a., 2000). Het plangebied ligt op de flauwe zuidelijke helling van een erosiedal, waarin later de Veenslatsgoot is gegraven die langs de noordgrens van het plangebied stroomt (Kleinsman & Ten Cate, 1979: code 2R3). In het erosiedal bevindt zich zand en leem van de Formatie van Breda uit het Mioceen en fluvioperiglaciale afzettingen van de Formatie van Twente uit het Weichselien op een geringe diepte onder het maaiveld. Deze afzettingen zijn afgedekt door een pakket dekzand (Formatie van Twente) met een dikte van maximaal 2 m (Van den Berg e.a., 2000).

Bodem

Op de gedetailleerde bodemkaart van de ruilverkaveling Hupsel-Zwolle (schaal 1:10.000) is het grootste deel van het plangebied aangegeven als een gebied met beekerdgronden, gooreerdgronden en veldpodzolen met een hoge grondwaterstand (Brouwer, 1994: resp. codes ztZg55, tZn53 en Hn53; grondwatertrap IIIb). Daarnaast liggen in het gebied delen van twee kleine dekzandkopjes of -welvingen met een veldpodzol en een lagere grondwaterstand (Brouwer, 1994: code Hn53; grondwatertrappen Vbo en VIo). Vermeldenswaardig is verder dat in het oostelijke deel van het terrein keileem op een geringe diepte onder het maaiveld voorkomt (Brouwer, 1994).

Archeologie

In ARCHIS staan drie archeologische vindplaatsen geregistreerd uit de omgeving van het plangebied. Het betreft onder andere ongedateerde urnen of aardewerken potten die zijn gevonden bij het graven naar grind direct ten zuidoosten van het plangebied, ten zuiden van de huidige Ballastput (ARCHIS-waarnemingsnummers 1226 en 122213). Verder gaat het om nederzettingssporen uit de Middeleeuwen op de rand van de Hupselse Esch (ARCHIS-waarnemingsnummer 122204), een verdwenen grafheuvel uit het Neolithicum in het Hupselse Veld nabij camping Het Eibernest (ARCHIS-waarnemingsnummer 122227), een urnenveld uit de Late Bronstijd/Vroege IJzertijd (ARCHIS-waarnemingsnummers 1229, 26242, 122202 en 122335) en een grafheuvel uit het Laat Neolithicum en/of de Bronstijd aan de Vaarwerksweg te Eibergen (ARCHIS-waarnemingsnummer 31901).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden uit alle perioden. De IKAW is gebaseerd op de Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (Stiboka, 1979). Volgens deze bodemkaart bestaat de bodem in het plangebied uit natte en vochtige beekerdgronden en veldpodzolen. Op de gedetailleerde bodemkaart van de ruilverkaveling Hupsel-Zwolle (schaal 1:10.000) zijn binnen het plangebied enkele kleine dekzandkopjes aangegeven (Brouwer, 1994). Voor deze kopjes geldt een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 35 boringen verricht in 4 boorraaien verspreid over het plangebied (figuur 1). Het doel van het booronderzoek is het opsporen van zones met in archeologisch opzicht interessante bodems en anderzijds het opsporen van archeologische resten. De afstand tussen de boringen bedroeg in de regel 50 m. Op locaties waar zich een duidelijke dekzandkop bevindt, bedroeg de afstand tussen de boringen 25 m.

De gehanteerde methode is geschikt voor het in kaart brengen van grootschalige archeologische fenomenen (bijvoorbeeld nederzettingsterreinen) en voor het verschaffen van een meer gedetailleerd inzicht in de archeologische verwachting voor het plangebied. De methode is niet geschikt om graven, verkavelingspatronen en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 1,20 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn conform NEN 5104 beschreven (Nederlands Normalisatie-instituut) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is voor zover mogelijk gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

Tenslotte heeft tijdens het veldonderzoek een oppervlaktekartering plaatsgevonden op een maïsakker in het zuidwesten van het plangebied.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tijdens het booronderzoek zijn vrijwel overal de bodems aangetroffen zoals aangegeven op de gedetailleerde bodemkaart van de ruilverkaveling Hupsel-Zwolle (zie § 2.2). In het oostelijke deel van het plangebied bestaat de bodem hoofdzakelijk uit grindrijke grove rivierzanden en in het westen uit fluvioperiglaciale afzettingen (een mengsel van dekzand en grove rivierzanden). In drie boringen in het noorden van het plangebied is op 40 à 75 cm -Mv keileem aangetroffen. Een brede strook lichtbruin, lemig fijn zand op een akker in het zuidwesten van het plangebied wijst vermoedelijk op de aanwezigheid van afzettingen uit het Mioceen in de ondergrond.

In het merendeel van de boringen is beek- of gooreerdgrond aangetroffen (figuur 1: boringen 9 t/m 21 en 30 t/m 35). Het gaat om bodems met een humeuze bovengrond (A-horizont) op geel zand (C-horizont). In het plangebied is de A-horizont vrijwel overal opgenomen in een 10 tot 30 cm dikke bouwvoor. Deze bouwvoor rust overal rechtstreeks op het gele zand (A/C-profiel). De bekeerdgronden onderscheiden zich van de gooreerdgronden door de aanwezigheid van roestvlekken en -concreties in de top van het gele zand.

Een (restant van een) veldpodzol is uitsluitend aangetroffen op een hogergelegen welving in de noordoosthoek van het plangebied (figuur 1: boringen 2, 3, 4, 5 en 6). Hier is onder de bouwvoor nog een restant van een ijzerrijke inspoelingshorizont aanwezig. Op de top van de welving is de veldpodzol geheel verploegd en dagzoomt geel zand (figuur 1: boring 4).

In enkele boringen in het zuidoostelijke deel van het plangebied is de natuurlijke bodem waarschijnlijk eveneens een (zwak ontwikkelde) veldpodzol. In slechts één boring is een substantieel restant van een dergelijke bodem aangetroffen in de vorm van een B-horizont (figuur 1: boring 22). Elders zijn de veldpodzolen geheel in de bouwvoor opgenomen en is sprake van A/C-profielen (figuur 1: boringen 23 t/m 29).

Verder is tijdens het booronderzoek vastgesteld dat de bodem in het zuidwestelijke deel van het plangebied als gevolg van diepe bodembewerking plaatselijk tot op 45 à 65 cm -Mv is verstoord (figuur 1: boringen 23, 30, 31 en 35).

Archeologie

Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn geen archeologische vondsten gedaan.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek in plangebied De Kieftte IV zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische resten. Er is derhalve vanuit archeologisch perspectief geen bezwaar tegen de geplande uitbreiding van bedrijventerrein De Kieftte IV.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van plangebied De Kieftte IV geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact opgenomen worden met de provinciaal archeoloog van de provincie Gelderland (drs. F. de Roode).

Literatuur

Berg, van den, M.W., C.J. van Houten & C. den Otter, 2000. *Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad Enschede West (34W) en Enschede Oost/Glanerbrug (34O/35).* Nederlands Instituut voor toegepaste geowetenschappen TNO, Utrecht.

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties.* Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Brouwer, F., 1994. De bodemgesteldheid van het ruilverkavelingsgebied Hupsel-Zwolle. Resultaten van een bodemgeografisch onderzoek. *DLO-Staring Centrum rapport 328.* DLO-Staring Centrum, Wageningen.

Kleinsman, W.B. & J.A.M. ten Cate, 1979. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 34-35, Enschede-Glanerbrug.* Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters.* Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

ROB, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart.* Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).

Stiboka, 1979. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 34 West, Blad 34 Oost Enschede en Blad 35 Glanerbrug.* Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie.* Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Verklarende woordenlijst

A/C-profiel	Bodemprofiel waarin een humusrijke A-horizont direct op het ongeroerde moedermateriaal (C-horizont) ligt.
dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).
erosie	Verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water.
fluvioperiglaciaal	Door stromend water onder periglaciale omstandigheden afgezet.
grondwatertrap	Traject tussen de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand.
horizont	Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.
keileem	Grondsoort bestaande uit een mengsel van leem, zand, grind en stenen (in het spraakgebruik gekoppeld aan het begrip <i>grondmorene</i>).
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
Mioceen	Geologisch tijdvak dat ca. 24 miljoen jaar geleden begon en duurde tot 5 miljoen jaar geleden.
Pleistoceen	Geologisch tijdvak dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatwisselingen van gematigd warm tot zeer koud. Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.).
podzol	Bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoe- lingslaag (B-horizont). Het proces van het uitloggen van de E-horizont en de vorming van een B-horizont door inspoe- ling van amorf humus en ijzer wordt podzolering genoemd.
veldpodzol	Humuspodzolgronden met een humushoudende bovengrond dunner dan 30 cm. Dergelijke gronden worden hoofdzakelijk aangetroffen in jonge ontginningsgebieden.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
Mv	maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
Stiboka	Stichting voor Bodemkartering

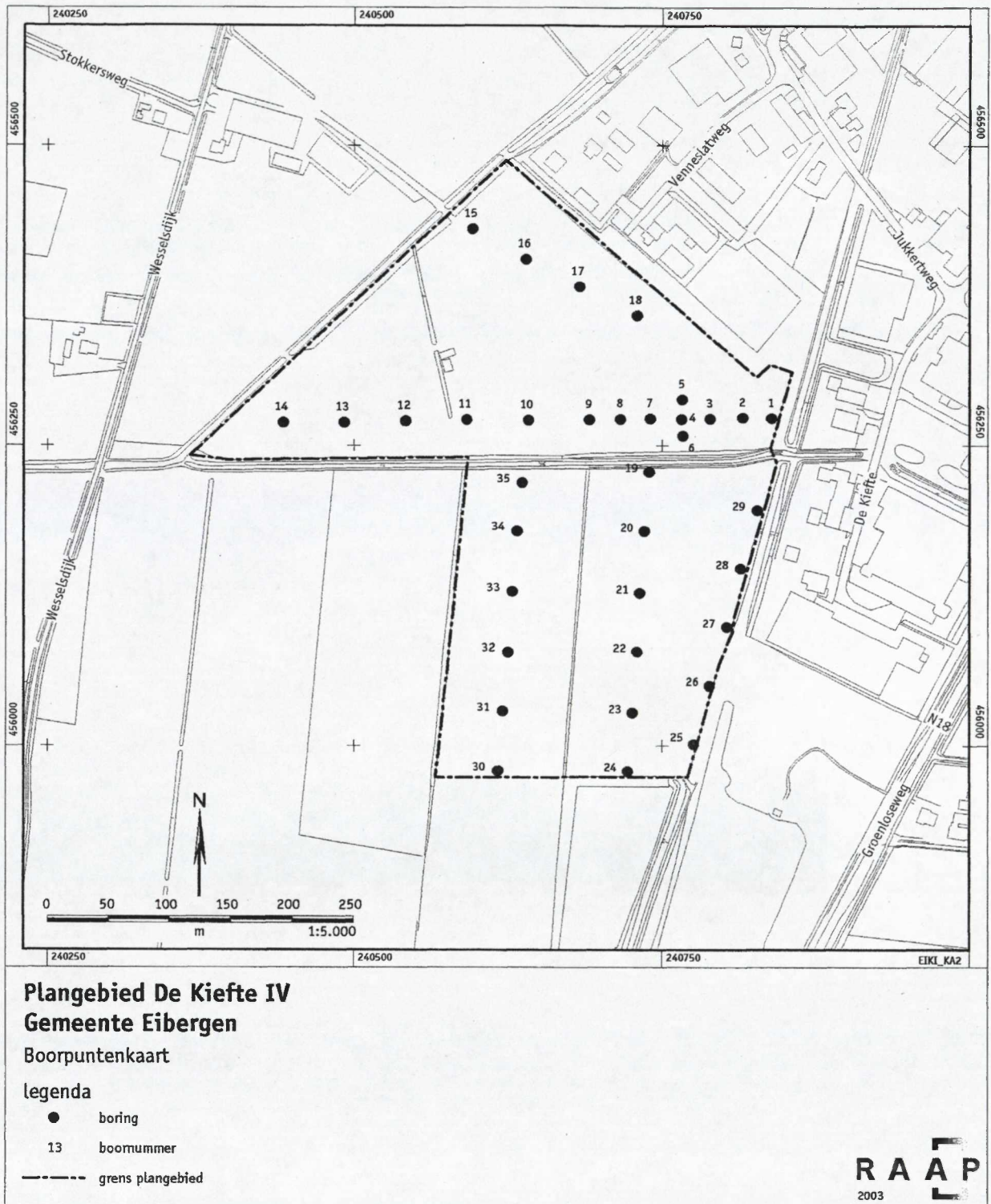
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.